

УДК: 323.1+327](497.11)
Примљено: 25. августа 2009.
Прихваћено: 15. септембра 2009.
Оригинални научни рад

Српска политичка мисао
број 3/2009.
год. 16. vol. 25.
стр. 213-230.

Миша Стојадиновић

Институт за политичке студије, Београд

СРБИЈА ПРЕД ИЗАЗОВИМА

Сажетак

Главни циљ овог чланка је да покаже да су нека питања много комплекснија него што изгледају. Главни метод који аутор користи у овом чланку јесте метод анализе садржаја. Аутор у овом чланку расправља о два проблема: чланство у Европској унији и политички и институционални изазови наше земље. У овој анализи аутор показује да демократски односи између и унутар земље нису увек демократски. Европска унија има не-демократски приступ према земљама које покушавају да постану њене чланице.

Наша земља се, такође, суочава са унутрашњим изазовима. Грађани наше земље имају низак ниво поверења у наше политичаре, не постоји политичка култура која је неопходна за демократски развој. Уколико наша земља жели да савлада ове проблеме наши политичари морају да схвате да се питање Србије мора решавати унутар граница. Нико неће решити наше проблеме. Ми морамо да развијемо изванредан ниво одговорности који је неопходан за демократију. Уколико не схватимо ово на време можемо упасти у озбиљне невоље.

Кључне речи: Европска унија, Србија, Косово и Метохија, демократија, политичка култура, политички дијалог.

У последње време речи као што су *Европска унија*, *евроинтеграција*... постале су незаобилазна тема како политичких дијалога, тако и наше јавности. Једни у ЕУ-и виде чувеног *Левијатана*, други спасоносну прекретницу која ће *чаробним итапом* решити све наше проблеме, углавном тешко је остати равнодушан према овом питању.

Али где је Србија у читавој овој причи? Србија је на малом брдовитом Балкану, Балкану за који се веома често везује придев

буре барута. И заиста, мало-мало па неко упали *фитиљ* овог ма-лог *бурета*, за које се изгледа интересују сви сем оних који живе на њему. Балкан је својом геополитичком привлачношћу кроз своју прошлост одувек привлачио велике моћнике због чега је његова историја исписана *крвавим словима*.

Ситуација је у нашој земљи благо речено *аномична*. Имали смо државу која је по територији била седма у Европи, али од тада креће континуирани распад, распад који траје до данас и распад за који се тешко може рећи када ће коначно бити окончан. Ни сами грађани Србије нису више сигурни у којој држави живе.

Не може се рећи да су стране силе биле благонаклоне према нашем крају, њихов интерес је био пресудан у интервенцији на нашим просторима, а не жеља да нам помогну да самостално решимо наш проблем. Момчило Суботић каже да је након распада СССР-а и нестанка Варшавског блока, југословенски сукоб дошао као поручен САД-НАТО алијанси да дефинише свој нови идентитет, пре свега да се учврсти у Европи као мостобрану за своје даље претензије према истоку.¹⁾

Чак и ако занемаримо у потпуности шта се све дешавало деvedесетих година и раније (што је више него немогуће) и усредредимо се на *блиску прошлост* наше земље, тј. на период после 2000. године, можемо видети да је она све само не мирна. СР Југославија је постала Државна заједница Србија и Црна Гора, која је била кратког века, након чега Србија остаје сама. Ту се међутим прича не завршава, након свега овога Косово и Метохија проглашава независност и Србија опет губи своју територију. Овде ће у даљем раду бити разматрана следећа питања:

- питање Косова и Метохије и интеграције Србије у ЕУ-у и
- политичка ситуација у Србији.

* * *

Питање Косова и Метохије и питање ЕУ-е данас свакако представљају прекретницу у ком ће правцу кренути даљи развој Србије. Приликом решавања ових проблема треба бити јако опрезан зато што и најмања грешка може довести до катастрофалних последица.

Садашњи став који САД и већи део ЕУ-е заузимају по питању Косова и Метохије је доста забрињавајући. Оно што се на првом месту треба рећи да је њихово признавање независности Косо-

¹⁾ Суботић, М., *Српско питање данас*, Институт за политичке студије, Београд, 2008, стр 137.

ва и Метохије у првом реду незаконито, а сада колико је то морално о томе и да не говоримо. Они тиме директно задиру у сувереност неке земље.

Данашње модерно друштво мора карактерисати постојање закона, закона којих ће се сви придржавати и закона по којима неки неће бити једнакији од других. Владавина права је предуслов постојања демократије. Уколико тога немамо онда немамо постојање основних демократских вредности, онда немамо постојање слобода и једнакости, а када тога немамо онда немамо ни демократију.

Подсетимо се само основних вредности демократије. Данас се углавном истиче да је основна вредност и тежња демократије *једнакост људи у друштву*.²⁾

Током историје се као основна вредност демократије узимала слобода, а једнакост се тумачила као изједначавање људи у степену слободе који треба да уживају у друштву.

У античком друштву је циљ демократије био да се власт над друштвом подели на све грађане и то су они називали слободом (наравно на све слободне грађане, јер робови нису имали права политичког учествовања).

Савремена схватања демократије не прихватају било који појединачни чинилац као одлучујући за постојање или непостојање демократије. Она се темеље на претпоставци да њу конституише више чинилаца.

У првом реду то су *супстантивни чиниоци* у које се убрајају преплитање и узајамно допуњавање економске и политичке демократије, баланс између централне власти и локалне самоуправе, конституционализам, очување човекових најважнијих права и слобода, партиципација у одлучивању...

Затим имамо *етичку* димензију демократије, схваћена у духу Кантовог учења који допушта највећу могућу људску слободу, сагласно закону по коме се слобода сваког појединца може помирити са слободом свих других.

И на крају имамо *формално-процедуралну* страну демократије, тј. такво устројство метода и поступака исказивања воље и интереса грађана које омогућава да његови садржаји нуде највећи остварљиви ниво правичности и једнакости.

Дакле, демократија је резултат мноштва повољних околности које је неопходно остварити да би се омогућило њено постоја-

2) Матић, М., *Либерализам, популизам и демократија*, Институт за политичке студије, Београд, 2005, стр. 233.

ње. Радоњић у својој студији *Демократија* каже да су најважнији и најнеопходнији чиниоци за развој демократије следећи:³⁾

1. *стварање грађанског цивилног друштва* – Политички процеси који се одвијају под свеобухватном контролом неког од носилаца свеобухватне моћи, или се темеље на непорецивим колективним идентитетима и вредностима не погодују развоју демократије. Политички процеси унутар цивилног друштва, као аутентичног облика повезивања и организовања независних грађана и њиховог слободног деловања према јавној власти и уопште, омогућава да човек преферира своје реалне животне циљеве и тако сопствену визију друштвеног интереса претпостави разним органицистичким и холистичким пројекцијама *општег добра*.
2. *правна регулисаност и институционална заштићеност људских права и слобода* – Правна сигурност и правна слобода човека је претпоставка постојања демократије. Без тога нема речи о постојању демократије.
3. *културно-духовна и етичка својства грађана* – квалитет живота се у демократији оцењује према слободи појединца, а не према слободи група и организација. Демократија претпоставља окружење у којем ће појединац моћи да се исказе као индивидуа. Потребно је да човек као демократско биће поседује одређене грађанске врлине (самодисциплина, толеранција, спремност на дијалог уз поштовање других и различитих ставова...).
4. *оптимизам, храброст и вера у себе и друге* – Без овога друштво обузето безнађем и страхом, захваћено паником, може да потражи спас у тиранији.
5. *одговарајући ниво економске развијености* – Ово не значи да друштва која имају висок ниво економске развијености аутоматски имају и демократски систем. Ово значи да се тек на одређеном нивоу економске развијености може имати потребан ниво образовања и политичке културе неопходне за развој демократије.
6. *интернационализација политике и међународни амбијент* – У данашњим условима ни један друштвени процес не може остати у потпуности ван утицаја процеса која се дешавају на глобалном нивоу. На међународном

3) Радоњић, Р., *Демократија*, Центар за грађанско образовање, Подгорица, 2004, стр. 25-29.

нивоу постоје одређени захтеви који морају да се испуне да би се оно сматрало демократским (а и да би могло да буде део тих наддржавних творевина). Главни захтеви су следећи: владавина права; заштићеност приватне својине и конкуренција свих и свега; изборност представничких и јавност у раду државних органа; политичке, верске и друге слободе; право на разликовање и неслагање; узајамно поверење, солидарност, поштовање, материјална и социјална сигурност...

Е сада, да ли код нас постоји демократија? Она се не *прима* увек и свуда. За тако нешто је како то Роберт Дал каже потребан *неуобичајен склоп повољних услова*, у које он убраја *писменост, образовање, људска права, поштено и независно судство, аутономију организација и плурализам, распрострањеност богатства и равнoмерност висине дохотка*.⁴⁾

Уколико у друштву немамо постојање ових чинилаца и уколико основне поставке друштва негирају основне поставке демократије, онда немамо *демократију већ недемократију*. И ту се питање о постојању демократије и владавине демократије завршава.

Милош Кнежевић бавећи се разматрањем ЕУ-е каже да она само ствара *илузију потпуне једнакости* и да се у европској хијерархији, и без веће истраживачке муке, и данас разазнаје неколико нивоа, или аспеката неједнакости и дискриминације. Он посебно истиче следеће нивое европске дискриминације⁵⁾:

1. *европски велики и мали* – у Европи није све једно да ли је нека држава велика или мала, и поред свих нормативних, процедуралних и институционализованих механизма заштите, осећа се дискриминација мањих и слабијих од већих и снажнијих земаља у самој Унији;
2. *Брисел мимо земаља чланица* – овај ниво упућује на негативно понашање централних бриселских институција спрам држава чланица Уније, органи специфично концентрисане и трoделне подељене власти Уније, од случаја до случаја али све чешће, доносе одлуке које се косе са изворним, тј. националним и државним интересима земаља чланица;
3. *условљавање пре/кандидата* – овај ниво тиче се односа ЕУ-е према земљама које су ван ње и које су, уколико же-

4) Радоњић, Р., *Демократија*, Центар за грађанско образовање, Подгорица, 2004, стр. 24.

5) Кнежевић, М., "Варка европске хармоније", *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, 4/2008, стр. 57-86.

ле да постану њени чланови, приморане да се повинују бројним захтевима, који понекад наликују на ултиматуме, јер без њиховог испуњавања њихово чланство ће бити одбијено;

4. *неувиђаван и лош однос ЕУ-е и САД-а према Русији* – овај ниво упућује на лош однос ЕУ-е, а уз вођство САД-а, на спољнополитичком плану са Русијом. Унија још увек није изградила самосталну политику према Истоку која је усклађена са новим условима;
5. *Европа надвладана Америком* – европску доскорашњу доминацију на светском нивоу наследила је Америка и
6. *Европа у континенталном троуглу* – Европа се данас обрела на просторно/временској тремеђи:
 - Америка – са којом Европа нема копнену везу, али са којом је спаја војно, политичко и друго савезништво, она је данас американизована;
 - Азија – са којом Европа има дугу копнену везу, али ЕУ, која је део Евроамерике, не може истовремено да буде и део Евроазије, барем не без Русије и
 - Африка – са којом нема копнену везу, али са којом је спојена све већом масом имиграната.

Признањем независности Косова и Метохије би се, поред чланова Повеље који штите државни суверенитет и територијалну целовитост, нарушила следећа гарантована права:

1. чланска права државе у УН-у (Србије у погледу Косова и Метохије) – овим правом се гарантује правна једнакост и недискриминација у контексту права и дужности у чланству (и у пријему), а посебно заштита суверенитета и немешање у елементе државности;
2. права неугрожавања основних елемената правне личности државе – овим правом се гарантује да правна личност државе не сме бити угрожавана од стране других држава или организација наднационалног карактера;
3. право чланица да штите унутрашњи и административни (процесни) поредак Организације УН-а – процедура као што би био пријем Косова и Метохије би довела до де-рогирања и релативизовања осталих норми;
4. право чланица да штите међународни правни поредак и изван УН-а – посебно право неинтерферирања у територијална права егзистенције државности и личности, где

је једна од дужности УН-а и чланица да поштују правну личност осталих међународно-правних субјеката у складу са UNGA Resolution 2625 (XXV).⁶⁾

Став већег дела ЕУ-е је да би Србија требало да се бави питањем њене интеграције у ЕУ-у и да не би требало да чланство у ЕУ-у схвати могућим једино уколико се одрекне једног дела своје територије. Питање Косова и Метохије је нешто што би требало да се решава невезано за питање интеграције и да ова два питања не треба доводити у везу. Раздвајање питања Косова и Метохије и ЕУ-е, је међутим, само једна *опсена*, покушај прикривања правих циљева.

Питања уласка Србије у ЕУ-у и Косова и Метохије су два међусобно нераздвојива питања. Њихово раздвајање на делове је само начин да се не наслуту целина. То је одавно позната стратегија да се велики и нерешиви проблем рашчлани на мање, решивије проблеме. На тај начин се ствара илузија којом се целина проблема укида. То може довести до тога да ми признамо независност Косова и Метохије, а да тога ни сами нисмо свесни.⁷⁾

Е сад након овога на питање *да ли Србија треба радити на интеграцији у ЕУ-у* није нимало лако дати одговор. Није довољно рећи ЕУ-а има негативан став по питању Косова и Метохије због чега треба одустати од интеграција. Уколико посматрамо које су предности интеграције Србије може се видети да су оне вишеструке и да би Србија много изгубила уколико би одустала од те идеје.

Према анализи Факултета за економију, финансије и администрацију (ФЕФА-Београд) као најважније добити од остваривања Споразума о стабилизацији и придруживању наводе се⁸⁾:

1. повлашћени приступ највећем тржишту на свету без плаћања царине;
2. преко две милијарде евра добијених бесповратних средстава и милијарду евра у предприсупним фондовима наредних шест година;
3. могућност коришћења повољних дугорочних кредита Европске инвестиционе банке;

6) Јанев, И., "Косово после проглашења независности", *Српска политичка мисао*, стр. 211-222, Институт за политичке студије, 3/2008, Београд.

7) О томе опширније видети Кнежевић, М., "Србија у закасној евроинтеграцији", *Србија: политички и институционални изазови*, стр. 279-321, Институт за политичке студије, Београд, 2008.

8) Кнежевић, М., "Србија у закасној евроинтеграцији", *Србија: политички и институционални изазови*, стр. 279-321, Институт за политичке студије, Београд, 2008, стр. 289.

4. сужење простора корупцији ефикасном применом анти-корупцијске политике;
5. боље образовање младих и повећано запошљавање и
6. бржи економски раст и развој, брже достизање европских стандарда.

Као најважнији губици због евентуалног одустајања или неостварења ССП-а наводе се⁹⁾:

1. изостанак економског раста и друштвеног развоја зацртаним темпом од 7% годишње, уз непостизање повећања извоза у висини од 25%;
2. опасност да ЕУ од 2010. ускрати повлашћени извоз и поново уведе царине;
3. онемогућавање спровођења потребног институционалног и законског оквира;
4. изазивање макроекономске нестабилности без издашне финансијске помоћи ЕУ;
5. ускраћење коришћења предприсутних фондова;
6. поскупљење извора финансирања инвестирања због повећаног кредитног и инвестиционог ризика и
7. смањење стопе раста друштвеног производа.

Треба, међутим, напоменути да ЕУ постаје све непопуларнија и то не само међу припадницима држава које нису њене чланице, већ и код грађана који живе у државама које су њене чланице. Зоран Милошевић указује на то како Европска унија постаје све непопуларнија. Само 48% испитаника из ЕУ сматра чланство у овој наддржавној творевини пожељним.¹⁰⁾

Очигледно је да су користи које Србија има од ЕУ велике, али приликом вођења политике о њеном придруживању мора се водити рачуна о цени која је потребна да се плати заузврат, али не треба никако одустати од тога. У том смислу оправдано је говорити о томе како ЕУ-а има *Јанусово лице*, једно добро, које свима показује али и оно лоше, које покушава да сакрије, али чије су последице и те како видљиве. Али, без обзира на све ово Европа неће решавати наше проблеме уместо нас, она се данас и сама налази пред многобројним проблемима које је пред њу ставила глобална финансијска криза.

9) Кнежевић, М., "Србија у закаснелој евроинтеграцији", *Србија: политички и институционални изазови*, стр. 279-321, Институт за политичке студије, Београд, 2008, стр. 289.

10) О томе можете опширније видети у студији Милошевић, З., *Куповина државе*, Институт за политичке студије, Београд, 2008.

Државно питање Србије је ствар њених грађана и требало би да се решава референдумом, а не мимо њених грађана, јер то не само да не би решило питање државе него би угрозило државне интересе и стабилан демократски поредак.¹¹⁾

* * *

Ситуација у Србији данас није нимало завидна. Имамо пад индустријске производње, растући спољнотрговински дефицит, растући буџетски дефицит, велику незапосленост и раст сиромаштва. Макроекономски показатељи нису нимало сјајни: пад привредне активности, пад GDP-а, пад трговине на мало, раст инфлације, слабљење валуте и раст незапослености. Све ово говори о томе да се Србија нашла пред бројним изазовима које је потребно решити.¹²⁾

Овде, међутим, неће бити разматрана ова страна медаље, већ ће се даље излагање у овом раду орјентисати на политичке изазове пред којима је стављена наша земља.

Политичке партије чине камен темељац демократског друштва (и већине већ делотворних демократских структура), њихова главна улога се састоји из следећег¹³⁾:

1. да сакупи а потом представља друштвене интересе, обезбеђујући структуру за политичко учешће;
2. да служи као подручје за обуку политичких лидера који се припремају да једном преузму владајућу улогу у друштву;
3. да се такмичи и тежи да победи на изборима, како би управљала владиним институцијама;
4. да именује кандидате, организује политичка надметања, уједини делове гласачког дела и преведе политичке приоритете (предочи их) на језик јавне политике;
5. да буде конструктивна и критичка опозиција (када није на власти), представљајући себе као алтернативну владу коју бирачи могу желети да изаберу - остварујући тиме притисак на актуелну власт како би имала више разумевања за јавне интересе.

11) Кољевић, Б., "Државно питање Србије", *Србија: политички и институционални изазови*, Институт за политичке студије, Београд, 2008, стр. 12.

12) Опширније о томе видети Грк, С., "Србија у зони рецесионог сумрака", *Српска политичка мисао*, Институт за политичке студије, Београд, 1/2009, стр. 149-170.

13) McLean, L., "Политичке партије и кампање" *21 Прича и демократији*, група аутора, стр. 107-113, Центар за грађанско образовање, Подгорица, 2005, стр. 107.

Подсетимо се само да се однос политичких партија према демократији узима као један од критеријума за њихову класификацију. У том смислу се оне могу класификовати на *демократске* и *тоталитарне*. Демократске странке делују у демократском политичком систему, чијем су стварању и саме допринеле. Тоталитарне странке врше власт у тоталитарном, или неком другом недемократском систему, и најчешће су само оруђе у рукама неког недемократског система владавине.

Овако гледано чини се да је демократска ситуација у нашој земљи на веома високом нивоу с обзиром на број политичких странака које постоје код нас.

Табела бр. 1:
Број партија према години уписа у регистар¹⁴⁾

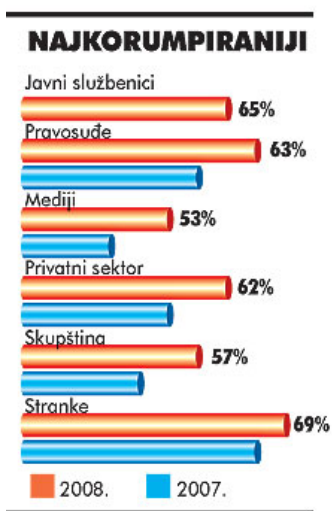
година	регистар Републике Србије			савезни регистар	
	уписано	брисано	активно	уписано	брисано
1990.	60	1	52	24	0
1991.	15	0	13	11	0
1992.	29	2	26	8	0
1993.	14	0	14	1	0
1994.	10	0	9	11	0
1995.	6	1	5	4	0
1996.	11	1	9	12	1
1997.	28	0	24	7	1
1998.	12	2	10	7	2
1999.	16	2	15	7	2
2000.	23	1	20	13	3
2001.	20	0	16	20	5
2002.	23	1	21	20	1
2003.	30	3	28	0	0
2004.	35	9	33	4	2
2005.	25	6	24	1	2
2006.	36	5	36	0	0
2007.	43	2	43	1	2
2008.	41	2	41	0	0
2009.	1	0	1	0	0
укупно	478	38	440	151	21

14) Јовановић, М., *Политичке институције у политичком систему Србије*, Институт за политичке студије, Београд, 2008, стр. 111.

На основу ове табеле може се видети да данас у Србији на основу података из оба регистра постоји 570 политичких странака. Оно што се још може видети је и то да број политичких странака пада до 1996. године да би се након тога започео тренд раста. Без обзира на то колико политичке странке погодују развоју демократије (а подсетимо се онога што смо већ рекли у овом излагању а то је да је демократија скуп многобројних чиниоца које је потребно ради њеног постојања остварити, а не само једног) број политичких странака је заиста превелик. Поставља се питање колико он у ствари одмаже развоју наше државе, јер је заиста у овако *малој* земљи оволики број политичких странака непотребан, и он је пре израз унутрашње подељености него средство за остваривање демократског друштвено-политичког система.

Владимир Гоати, посматрајући број политичких странака сматра да политичка сцена у Србији улази у фазу умереног вишепартизма у коме неће бити места за странке које не желе и не могу да праве коалиције.¹⁵⁾

График бр 1:
Присутност корупције према мишљењу грађана Србије

Треба, међутим, без обзира на све ово видети на који начин грађани Србије виде друштвено-политичку ситуацију у којој се налазе.

Овде ће се даље разматрати мишљење грађана о заступљености корупције (због тога што оно може бити показатељ поверења које грађани имају у одређене секторе друштва) и о њиховом поверењу које они имају према владајућим, али и према опозиционим странкама

Проблем корупције је проблем на који свакако треба обратити пажњу. То је проблем који онемогућава учвршћивање демократских институција и спутава привредни развој земље. Колико је проблем корупције озбиљан, и ко-

15) Гоати, В., *У Србији неће више бити места за мале странке*, 31. 08. 2009, www.e-novine.com.

лико је он уосталом присутан у свести грађана Србије, можда најбоље говоре и подаци до којих се дошло у истраживању “Глобални барометар корупције 2009” које су спровели *Транспарентност интернешенел* и *Галуп*.¹⁶⁾

Грађани Србије сматрају да највише корупције има у политичким странкама, затим у јавним службама, судству, приватном сектору, парламенту и медијима.

Ово је јако забрињавајуће јер ако грађани сматрају да је корупција заступљена у било ком сектору друштва, онда се не може говорити да грађани имају поверења у тај сектор. О томе говоре и подаци о степену поверења у владајућу коалицију и опозиционе странке.

Табела бр. 2 :
Колики је степен поверења у владајућу коалицију?¹⁷⁾

ОДГОВОР	Процент
Велики	1.9
Осредњи	26.8
Мали	29.7
Никакав	37.6
Без одговора	4.1
УКУПНО	100%

Табела бр. 3:
Колики је степен поверења у опозиционе странке?¹⁸⁾

ОДГОВОР	Процент
Велики	5.4
Осредњи	30.8
Мали	31.4
Никакав	28.6
Без одговора	3.8
УКУПНО	100%

На основу ових табела се може рећи да је поверење грађана у опозиционе странке нешто веће него у владајућу коалицију. Оно што се, међутим, може рећи и за једне и за друге јесте то да грађани у њих немају пуно поверења. Наиме, скоро 2/3 грађана има мало или нимало поверења, како у странке владајуће коалиције, тако и у опозиционе странке.

16) Ово истраживање се традиционално спроводи у 69 земаља света.

17)

18) Маринковић, Д., "Синдикати и политичке странке у транзицији", *Политичка ревија*, стр. 39-61, Институт за политичке студије, Београд, 2/2009, стр. 55.

Треба напоменути да у политици Србије не постоји јасно дефинисана дугорочна стратегија, већ се мере мање-више предузимају *ad hoc*.

Оно чему свакако треба тежити јесте развој *политичке културе*, која је у нашој земљи, али и у многим другим, занемарена. Без постојања политичке културе имамо политичку некултуру.

Политичка некултура, такође, представља једну од препрека остваривања демократије. Код нас постоји опасна навика која се одржава у начину на који мислимо: *постоји само за и против*. Ово је тотално погрешан начин размишљања. Њима недостаје оно између. Друштвена ситуација је много сложенија од просте поделе на за и против, и док се то не схвати, увек ћемо имати спорове и сукобе. Макс Вебер истиче три кључне особине које би требало да имају политичари: *страст, одговорност и мера*. Без тога не може постојати права политичка култура која ће водити ка једном демократском режиму. Оно што се најчешће дешава је да у политичким односима преовладава *страст док одговорност и мера изостају*.¹⁹⁾

Без постојања политичке културе не може се говорити о постојању политичког дијалога и толеранције који воде ка остваривању демократских начела.

Проф. Ђуро Шушњић бавећи се дијалогом каже да је дијалог *разговор двојице или више слободних људи, који хоће да размене ставове о за њих важном питању, на које дају различите одговоре, како би, у равноправним условима, дошли до одговора којим би обојица, или сви били задовољни*.²⁰⁾

Политичког дијалога нема тамо:

1. где је мерило истине моћ;
2. где се политичке одлуке доносе у уским круговима политичких елита;
3. где се грађани претварају у масу;
4. где не постоји сарадња између грађана и где их не повезују универзалне вредности: слобода, равноправност, солидарност, пријатељство, љубав;
5. где се подстичу верски, национални, расни, класни и други сукоби;
6. где политичари користе право на грешку (право на грешку у политици не постоји – онај ко греша мора да одговара);

19) Радоњић, Р., *Демократија*, Центар за грађанско образовање, Подгорица, 2004, стр. 10.

20) Шушњић, Ђ., *Дијалог и толеранција*, Чигоја штампа, Београд, 1997, стр. 14.

7. где политичари манипулишу грађанима;
8. где политичари пропагандом шире лоша осећања (завист, мржњу, пакост) и лоша стања (страх, стрепњу, панику, лукавство);
9. где се у политичком животу девалвирају речи и језик (када иза изговорених речи нема дела и значења, већ обмане и лажи);
10. где се у политици обећава, а обећања се не остварују;
11. где влада политика тлачитеља и тлачених, моћника и немоћних (и када се разговара у таквој политици се не води дијалог, већ се најчешће одмеравају лукавства, преваре, довитљивост и лажи – то је *разговор* обмањивача и обманутих) и
12. где сви говоре а нико никога не чује (то је брбљаоница, а не политичка заједница).²¹⁾

Уколико се придржавамо ових на први поглед једноставних правила (али она то нимало нису, у осталом о томе говори и недостатак правога политичког дијалога на нашим просторима) можемо очекивати да разумним дијалогом дођемо до решења која су прихватљива за све а не само за неке.

И НА КРАЈУ

Србија се на почетку XXI века налази у веома тешком положају. Раздирана је политичким притисцима споља и политичким изазовима унутра. Питања која за сада изгледају нерешива у потпуности преокупирају, како политичку сцену Србије, тако и наше грађане.

Пред овако комплексна питања, као што су на пример питање Косова и питање уласка у ЕУ-у, Србија излази оптерећена политичким и институционалним изазовима које је потребно решити да би на одговарајући начин изашла на крај са притисцима који јој се намећу споља.

На основу свега горе наведеног може се видети да грађани Србије немају много поверења у нашу политичку сцену (без обзира на то да ли се ради о владајућој коалицији или о опозиционим странкама). С друге стране имамо велику политичку подељеност (скоро 600 политичких странака на територији Србије), што опет доводи до подељености међу грађане и одлагања могућности да се

21) Уљаревић Д., “Значај и улога толеранције у демократском друштву”, 21 прича о демократији, група аутора, стр. 23-35, Центар за грађанско образовање, Подгорица, 2005, стр. 27.

коначно дође до неког јединственог става о важним проблемима које је под хитно потребно решавати.

Да би се то омогућило потребно је радити на демократизацији нашег друштва (при том се не мисли на развој чисто формалне демократије, већ оне најбитније, а то је демократија која треба да постоји у стварности) и развоју политичке културе.

Ово све је немогуће остварити уколико између наших политичара поново не завлада политички дијалог и толеранција и уколико се интереси наше земље не почну стављати испред личних интереса.

Уколико се ми сами међу собом не слажемо и уколико сами не бринемо о себи неће нико уместо нас решавати наше проблеме. Потребно је пробудити у нашем народу одговорност за своје поступке (а нарочито на политичкој сцени) и превазићи те наше несугласице. Уколико се то не деси увек ћемо тражити одговор негде *напољу* и увек ћемо бити оптерећени наметањем решења споља, која не само да нису у нашем интересу, већ су директно против њега. Та решења су углавном обојена личним интересима моћника и у том смислу треба бити опрезан приликом њиховог прихватања. Наравно, она се не требају аутоматски одбацивати, већ је потребно из свега извући оно најбоље, оно што ће нам користити. Али, то треба да буде ствар о којој ће одлучивати грађани који живе у тој земљи, јер се државно питање не може решавати ван граница земље.

И на крају:

Можемо ми бити Европејци, али морамо љубоморно чувати свој национални идентитет.²²⁾

ЛИТЕРАТУРА

- Гоати, В., *У Србији неће више бити места за мале странке*, 31. 08. 2009., www.e-novine.com.
- Грк, С., "Србија у зони рецесионог сумрака", *Српска политичка мисао*, стр. 149-170, Институт за политичке студије, Београд, 1/2009.
- Јанев, И., "Косово после проглашења независности", *Српска политичка мисао*, стр. 211-222, Институт за политичке студије, Београд, 3/2008.
- Јовановић, М., *Политичке институције у политичком систему Србије*, Институт за политичке студије, Београд, 2008.
- Кнежевић, М., "Варка европске хармоније", *Српска политичка мисао*, стр. 57-86 Институт за политичке студије, Београд, 4/2008.

22) Попов, Ч., "Посуало српство", *Хвосно*, бр. 58, О Михољдану, 2008, стр. 15.

- Кнежевић, М., "Србија у закаснелој евроинтеграцији", *Србија: политички и институционални изазови*, стр. 279-321, Институт за политичке студије, Београд, 2008.
- Кољевић, Б., "Државно питање Србије", *Србија: политички и институционални изазови*, стр. 7-19, Институт за политичке студије, Београд, 2008.
- Маринковић, Д., "Синдикати и политичке странке у транзицији", *Политичка ревија*, стр. 39-61, Институт за политичке студије, Београд, 2/2009.
- Магић, М., *Либерализам, популизам и демократија*, Институт за политичке студије, Београд, 2005.
- Милошевић, З., *Куповина државе*, Институт за политичке студије, Београд, 2008.
- McLean, L., "Политичке партије и кампање" *21 прича о демократији*, група аутора, стр. 107-113, Центар за грађанско образовање, Подгорица, 2005.
- Попов, Ч., "Посуслало српство", *Хвосно*, бр. 58, О Михољдану, 2008.
- Радоњић, Р. *Демократија*, Центар за грађанско образовање, Подгорица, 2004.
- Суботић, М., *Српско питање данас*, Институт за политичке студије, Београд, 2008.
- Уљаревић Д., "Значај и улога толеранције у демократском друштву", *21 прича о демократији*, група аутора, стр. 23-35, Центар за грађанско образовање, Подгорица, 2005.
- Шушњић, Ђ., *Дијалог и толеранција*, Чигоја штампа, Београд, 1997.

Abstract

In the XXI century Serbia did not solve yet her basic problems such is for example the mater of state borders. The main question that preoccupied our politicians today is how our state can become a member of the European Union. We must be very careful with this because the price of this membership can be very high.

In this article we discuss about two problems. The first one is the problem of membership of our country in the European Union and the mater of Kosovo and Metohija which is indissoluble part of this problem, and the second one is the political and institutional challenges of our country, a specially the political disagreements and the low level of trust of our citizens in our political system.

These two problems are very important for development of our country in the future. In this article we are seeking for the answers on the following questions:

- The mater of membership in the European Union?
- The price of that membership?
- What are the basic conditions for the democratic political regime?
- The mater of Kosovo and Metohija?

- The political situation in Serbia?
- Political culture and political dialog?

Misa Stojadinovic

SERBIA CONFRONTING VARIOUS CHALLENGES

Summary

The basic goal of this article is to show that the some issues are more complex than it seems. The main method that author using in this article is the Content Analysis. Author in this article discussing about two problems: membership of our country in the European Union and the political and institutional challenges of our country. In this analysis author shows that the democratic relationship between and inside the country are not always democratic. The European Union has non-democratic approach toward the countries that trying to become their member.

Also our country is confront with the inside challenges. Citizens of our country have the low level of trust in our politicians, there are no political culture that is necessary for the democratic development. If our country wants to overcome these problems our politicians must realize that the mater of Serbia must be solved inside the borders. Nobody will solve our problems. We must develop a certain level of responsibility that is necessary for the democracy. If we do not realize this on time we can be in serious trouble.

Key words: the European Union, Serbia, Kosovo and Metohija, democracy, political culture, political dialog.

